

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

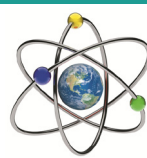
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 490 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhamedova Muhliisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстопорождении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
<i>Yakubjonov Xasan Qahramonovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
<i>Umarov Xusniddin Egamboyevich</i>	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
<i>Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich</i>	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
<i>Sodikova Makhliyo</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
<i>A'zamov Inom Salimjonovich</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
<i>Abidjanova Vasila To'likinovna</i>	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
<i>Prenova Gulsara Barlikbayevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
<i>Ne'matova Zarina Furqat qizi</i>	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
<i>Малдыбаев Куандик Бекбауович</i>	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
<i>Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi</i>	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
<i>Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi</i>	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
<i>Икрамова Мунира Маруфжановна</i>	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
<i>Kazakov Shavkat Norqobilovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
<i>Shadiyev Feruz Djaxonovich</i>	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
<i>Xolmuxamedova Zilola Azimovna</i>	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
<i>Toshmatova Yulduz Olloqulovna</i>	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
<i>Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich</i>	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish.....	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarning kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarnig dars samaradorligidagi ahamiyati.....	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kometensiyasini rivojlantirish mexanizmi.....	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari.....	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education.....	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников.....	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе.....	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalमत qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
<i>Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
<i>Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
<i>Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida pedagogik baholash va psixologik tashxis: farqlanishi va tarbiyachi kasbiy vakolatining chegaralari	422
<i>Зайнутдинова Дилобар Нуритдиновна</i>	
Geometriya o'qitish metodikasini takomillashtirishda turk geometriyasi masalalarini yechish usullaridan foydalanishning ahamiyati.....	429
<i>Imomnazarova Nurjaxon Toktaboyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	436
<i>Otahanova Manzura G'ofurovna</i>	
Predikativlik - umumlingvistik qonuniyat (ingliz, fransuz va o'zbek tillari misolida).....	441
<i>Kurbanova Raxima Abdullayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning ahamiyati	450
<i>Eshmuratova Gauxar Maxsudovna</i>	
Badiiy matnlar asosida talabalarining lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	455
<i>Ochilxonov Abduljalolxon Davron o'g'li</i>	
O'qituvchining kasbiy faoliyatida oilaviy omilning ijtimoiy-psixologik ahamiyati.....	461
<i>Turdimatova Elnaza Erkinjon qizi</i>	
Pedagogik amaliyot pedagogik otm talabasi uchun ijtimoiy, kasbiy moslashuv maktabi sifatida	465
<i>Choriyeva Mehribonu Baxtiyor qizi</i>	
Implementing Competency-Based Education (CBE) in English Language Teaching: Principles, Frameworks, and Performance-Based Assessment.....	470
<i>Erkinova Lutfiya Qudratovna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy-pedagogik madaniyatni rivojlantirish texnologiyasi	474
<i>Giyasova Mushtariy Abdiganiyevna</i>	
Ta'lim samaradorligini ta'minlashda axborot ta'lim resurslari imkoniyatlari.....	477
<i>Qurbonova Nafisa Ilxom qizi, Meyliyeva Shahodat Ulug'bek qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	481
<i>Umarova Marg'uba Ulug'bek qizi</i>	
Alaliyali bolalarda nutqkompetensiyasini rivojlantirishning neyrokognitiv multimodal texnologiyalari	485
<i>Usarova Madina Odil qizi</i>	

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INKLYUZIV TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART- SHAROITLARI

Otahanova Manzura G'ofurovna

University of Business and Science oliy ta'lim muassasasining
Maktabgacha-boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedrasida dotsenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Inklyuziv ta'limning mazmun-mohiyati, uning maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati hamda barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining ta'lim va maktabgacha ta'lim sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlari, xalqaro tashkilotlarning inklyuziv ta'limga oid tavsiyalari hamda ilmiy-metodik manbalar tahlil qilindi.

Tahlil natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun beshta asosiy pedagogik shart-sharoit: qulay va xavfsiz muhitni yaratish, bolaga individual yondashuvni ta'minlash, ta'lim metodlarini moslashtirish, pedagogning kasbiy kompetentligini rivojlantirish hamda oila va mutaxassislar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish zarurligi asoslandi. Shuningdek, inklyuziv muhitning jismoniy, pedagogik va ijtimoiy-psixologik tarkibiy qismlari o'zaro bog'liq tizim sifatida ko'rib chiqildi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim sifatini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim, individual yondashuv, pedagogik shart-sharoit, qulay muhit, maxsus ehtiyoj, moslashtirilgan ta'lim, hamkorlik.

Abstract: This article theoretically and practically analyzes the pedagogical conditions for developing inclusive education in preschool educational organizations. The study examines the essence of inclusive education, its importance for the educational development of preschool children, and the creation of equal learning opportunities for all children. The research analyzes the legislative and regulatory framework of the Republic of Uzbekistan in the fields of preschool education and inclusive education, recommendations of international organizations, and scientific and methodological sources.

The analysis identifies five major pedagogical conditions necessary for effective inclusive education in preschool organizations: creating an accessible and safe environment, providing an individual approach to each child, adapting teaching methods, developing teachers' professional competence, and establishing cooperation between educators, families, and specialists. The physical, pedagogical, and socio-psychological components of an inclusive environment are considered as interconnected elements of a single educational system. The article also proposes practical recommendations aimed at improving the quality and effectiveness of inclusive education in preschool educational organizations.

Key words: inclusive education, preschool education, individual approach, pedagogical conditions, accessible environment, special educational needs, adapted education, cooperation.

Аннотация: В статье теоретически и практически анализируются педагогические условия развития инклюзивного образования в дошкольных образовательных организациях. Раскрывается сущность инклюзивного образования, его значение в образовательном процессе детей дошкольного возраста, а также вопросы создания равных образовательных возможностей для всех детей. В ходе исследования были проанализированы нормативно-правовые документы Республики Узбекистан в сфере образования и дошкольного образования, рекомендации международных организаций по вопросам инклюзивного образования, а также научно-методические источники.

В результате анализа обоснована необходимость создания пяти основных педагогических условий эффективной организации инклюзивного образования в дошкольных образовательных организациях: формирования доступной и безопасной среды, обеспечения индивидуального подхода к ребенку, адаптации методов обучения, развития профессиональной компетентности педагогов и организации сотрудничества с семьей и специалистами. Также рассмотрены физический, педагогический и социально-психологический компоненты инклюзивной среды как взаимосвязанная система. На основе проведенного анализа разработаны практические рекомендации по повышению качества инклюзивного образования в дошкольных образовательных организациях.

Ключевые слова: инклюзивное образование, дошкольное образование, индивидуальный подход, педагогические условия, доступная среда, особые образовательные потребности, адаптированное обучение, сотрудничество.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri har bir bolaning individual imkoniyatlari, ehtiyojlari va rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda sifatli ta'lim-tarbiya olish imkoniyatini ta'minlashdan iborat. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri bolaning jismoniy, aqliy, nutqiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli mazkur davrda ta'lim-tarbiya jarayonini barcha bolalar uchun qulay va qo'llab-quvvatlovchi tarzda tashkil etish dolzarb pedagogik vazifalardan biridir. Inklyuziv ta'lim ana shu ehtiyojlardan kelib chiqadigan zamonaviy pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. Uning asosiy mazmuni bolalarni imkoniyatlari yoki rivojlanishidagi farqlaridan qat'i nazar, ta'lim jarayoniga jalb etish, ular uchun teng sharoit yaratish va ta'lim jarayonida ishtirok etishiga to'sqinlik qiluvchi omillarni kamaytirishdan iborat.

UNESCO tomonidan ham inklyuziv va sifatli erta bolalik ta'limi barcha bolalarning rivojlanishi hamda inklyuziv jamiyatni shakllantirishning muhim sharti sifatida e'tirof etiladi. Shu nuqtayi nazardan maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv muhitni yaratish nafaqat alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalarni qo'llab-quvvatlash, balki barcha tarbiyalanuvchilar uchun qulay ta'lim muhitini shakllantirishni nazarda tutadi.

O'zbekistonda ham maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish, bolalarning ta'lim olish huquqini ta'minlash va ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan huquqiy-me'yoriy asoslar shakllantirilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni hamda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni maktabgacha ta'lim tizimining huquqiy asoslarini belgilaydi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, inklyuziv ta'limni joriy etish faqat bolani guruhga qabul qilish bilan cheklanmaydi. Buning uchun maktabgacha ta'lim tashkilotida jismoniy jihatdan qulay muhit, moslashtirilgan pedagogik yondashuvlar, malakali pedagoglar, psixologik qo'llab-quvvatlash va oila bilan tizimli hamkorlik mavjud bo'lishi lozim.

Tadqiqotning maqsadi - maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan pedagogik shart-sharoitlarni nazariy jihatdan asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot vazifalari:

1. Inklyuziv ta'limning maktabgacha ta'limdagi mazmun-mohiyatini aniqlash.
2. Inklyuziv ta'limga oid me'yoriy-huquqiy va ilmiy manbalarni tahlil qilish.
3. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv muhitni shakllantirishning asosiy pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash.
4. Pedagog, ota-ona va mutaxassislar hamkorligining ahamiyatini asoslash.
5. Inklyuziv ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Inklyuziv ta'lim masalasi xalqaro pedagogik tadqiqotlarda keng o'rganilgan yo'nalishlardan biridir. UNESCO materiallarida inklyuziv ta'lim ta'lim jarayonidagi mavjud to'siqlarni aniqlash va ularni kamaytirish orqali barcha bolalarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytiruvchi yondashuv sifatida qaraladi.

UNESCOning erta bolalik ta'limiga oid materiallarida inklyuziv muhit bolaning ta'lim olish, rivojlanish va jamiyat hayotida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirishi ta'kidlanadi. Bu yondashuv maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda ayniqsa muhim, chunki aynan erta yosh davrida bolaning keyingi rivojlanishi uchun muhim ijtimoiy va ta'limiy asoslar shakllanadi.

UNICEF materiallarida ham inklyuziv ta'limning asosiy maqsadlaridan biri ta'lim olishda to'siqlarga duch kelayotgan bolalarning ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlash ekanligi qayd etiladi. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni maktabgacha ta'lim sohasidagi munosabatlarni huquqiy jihatdan tartibga soluvchi asosiy hujjatlardan biridir. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda esa ta'lim sohasidagi asosiy prinsiplar, ta'lim olish huquqi va ta'lim tizimining tashkiliy-huquqiy asoslari belgilangan. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatida ta'lim muhitini takomillashtirish, pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini oshirish, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash va jamiyatda inklyuziv madaniyatni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish faqat maxsus pedagogik metodlardan foydalanish bilan belgilanmaydi. U o'zaro bog'liq bo'lgan bir nechta omillar majmuasini talab qiladi.

Jumladan, ta'lim muhiti, pedagogik yondashuv, pedagog kompetensiyasi, ijtimoiy-psixologik muhit va oila bilan hamkorlik bir butun tizim sifatida qaralishi lozim. Shu asosda mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi inklyuziv ta'limning pedagogik shart-sharoitlari kompleks yondashuv asosida tahlil qilinadi.

1 <https://lex.uz/docs/-4646908>

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo'lib, unda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirish masalalari ilmiy va me'yoriy manbalar asosida o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Nazariy tahlil** - inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim va pedagogik shart-sharoit tushunchalariga oid ilmiy qarashlarni o'rganish va umumlashtirish uchun qo'llanildi.
2. **Qiyosiy tahlil** - milliy ta'lim tajribasi hamda xalqaro tashkilotlarning inklyuziv ta'limga oid yondashuvlarini taqqoslash imkonini berdi.
3. **Tizimlashtirish** - inklyuziv ta'limni tashkil etishga ta'sir qiluvchi pedagogik omillarni guruhlashtirishda foydalanildi.
4. **Umumlashtirish** - o'rganilgan ilmiy va normativ manbalar asosida umumiy xulosalar chiqarishga xizmat qildi.
5. **Modellashtirish** - maktabgacha ta'lim tashkilotida inklyuziv muhitni shakllantirishning amaliy modelini ishlab chiqishda qo'llanildi.

Tadqiqotning manba bazasini O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi qonunlari, Prezident qarorlari, xalqaro tashkilotlarning ilmiy-metodik materiallari hamda pedagogik yo'nalishdagi ilmiy adabiyotlar tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil natijasida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirishning beshta asosiy pedagogik shart-sharoiti aniqlandi.

Qulay, xavfsiz va to'siqlarsiz ta'lim muhitini yaratish. Inklyuziv ta'limning birinchi sharti - bolaning ta'lim muhitida erkin va xavfsiz harakatlanishini ta'minlashdir. Guruh xonasi, mebel, o'yinchoqlar, o'quv materiallari va boshqa jihozlar bolalarning turli ehtiyojlarini hisobga olgan holda joylashtirilishi lozim.

Ayniqsa, harakatlanishida qiyinchiliklari bo'lgan bolalar uchun erkin yo'laklar, qulay mebel va xavfsiz harakatlanish imkoniyatlari muhim ahamiyatga ega. Biroq qulay muhit tushunchasi faqat jismoniy sharoit bilan chegaralanmaydi. Guruhda bolaning o'zini xavfsiz, qabul qilingan va qadrlangan his qilishi ham muhimdir.

Individual yondashuvni ta'minlash. Inklyuziv ta'limning muhim pedagogik sharti - har bir bolaning individual rivojlanish xususiyatlarini hisobga olishdir.

Bir xil topshiriq barcha bolalar uchun bir xil natija bermasligi mumkin. Shuning uchun pedagog topshiriqlarning murakkabligi, bajarish vaqti, ko'rsatma berish usuli va yordam darajasini bolaning imkoniyatlariga moslashtirishi zarur.

Masalan, ayrim bolalar topshiriqni og'zaki ko'rsatma orqali tez tushunsa, boshqalari rasm, predmet yoki amaliy namuna yordamida yaxshiroq o'zlashtirishi mumkin.

Individual yondashuv bolaning imkoniyatlarini cheklash emas, aksincha, uning mavjud imkoniyatlarini rivojlantirishga qaratilishi kerak.

Ta'lim metodlari va materiallarini moslashtirish. Inklyuziv guruhda foydalaniladigan ta'lim metodlari moslashuvchan bo'lishi lozim.

Mashg'ulotlarda quyidagi usullardan foydalanish maqsadga muvofiq:

- yirik va aniq rasmlar;
- predmetli va amaliy materiallar;
- ko'rgazmali ko'rsatmalar;
- takrorlash;
- harakatli va didaktik o'yinlar;
- qisqa va tushunarli topshiriqlar;
- individual yordam;
- juftlik va kichik guruhli ishlar.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin asosidagi ta'lim ayniqsa samarali hisoblanadi. O'yin jarayonida bola nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallaydi, balki muloqot, hamkorlik, navbat kutish va tengdoshlari bilan munosabatga kirishish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

Pedagogning kasbiy kompetentligini rivojlantirish. Inklyuziv ta'limning samaradorligi ko'p jihatdan pedagogning kasbiy tayyorgarligiga bog'liq.

Pedagog: bolalarning individual xususiyatlarini kuzata olishi; ta'lim jarayonini moslashtira olishi; turli metodlardan foydalana olishi; ota-onalar bilan samarali muloqot qila olishi; mutaxassislar tavsiyalarini ta'lim jarayoniga tatbiq eta olishi; bolalarga nisbatan ijobiy va hurmatga asoslangan munosabatni shakllantira olishi zarur.

Shuningdek, pedagogning inklyuziv kompetensiyasi muntazam malaka oshirish, seminarlar, amaliy mashg'ulotlar va tajriba almashish orqali rivojlantirilishi kerak.

Oila va mutaxassislar bilan hamkorlik. Inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishda ota-onalar, tarbiyachi, psixolog, defektolog, logoped va boshqa tegishli mutaxassislarning hamkorligi muhim.

Bola rivojlanishi haqida ma'lumotlarning muntazam almashib borilishi individual qo'llab-quvvatlash strategiyasini to'g'ri belgilash imkonini beradi.

Hamkorlik quyidagi yo'nalishlarda tashkil etilishi mumkin:

- bolaning rivojlanish xususiyatlari haqida ma'lumot almashish;
- individual qo'llab-quvvatlash rejasini ishlab chiqish;
- pedagogik tavsiyalarni muhokama qilish;
- bolaning rivojlanish dinamikasini kuzatish;
- ota-onalarga amaliy tavsiyalar berish.

Inklyuziv ta'limni tashkil etish modeli:

- Pedagogik shart-sharoit.
- Amalga oshirish yo'li.
- Kutiladigan natija.
- Qulay muhit.
- Xona va jihozlarni moslashtirish.
- Xavfsiz va erkin harakat.
- Individual yondashuv.
- Topshiriqlarni bolaning imkoniyatiga moslashtirish.
- Faollik va mustaqillik.
- Metodik moslashuv.
- O'yin, rasm, amaliy va ko'rgazmali metodlardan foydalanish.
- Ta'limga qiziqish.
- Pedagog kompetentligi.
- Malaka oshirish va tajriba almashish.
- Sifatli pedagogik yordam.
- Oila bilan hamkorlik.
- Muntazam maslahat va axborot almashinuvi.
- Yagona qo'llab-quvvatlash.
- Mutaxassislar hamkorligi.
- Psixolog, logoped va boshqa mutaxassislar bilan hamkorlik.
- Kompleks yordam.
- Kuzatuv.
- Rivojlanish dinamikasini qayd etish.
- Individual rivojlanishni monitoring qilish.
- Ijtimoiy muhit.
- Tengdoshlar bilan birgalikdagi o'yin va faoliyat.
- Muloqot va ijtimoiy moslashuv.

Ushbu modeldan ko'rinadiki, inklyuziv ta'limning alohida elementlari bir-biridan ajratilgan holda emas, balki yagona tizim sifatida amalga oshirilgandagina kutilgan pedagogik natijaga erishish mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'limni maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantirish uch asosiy yo'nalishning o'zaro uyg'unligiga bog'liq.

Birinchi yo'nalish - jismoniy muhit. Bunda binoning, guruh xonasining, mebel va o'quv jihozlarining bolalar uchun qulayligi nazarda tutiladi.

Ikkinchi yo'nalish - pedagogik muhit. Bu ta'lim mazmuni, metodlari, topshiriqlar, o'quv materiallari va baholash jarayonining bolaning individual imkoniyatlariga moslashtirilishini anglatadi.

Uchinchi yo'nalish - ijtimoiy-psixologik muhit. Bunda bolalar o'rtasida hurmat, hamkorlik, o'zaro yordam va ijobiy munosabatlarni shakllantirish muhim.

Mazkur uch yo'nalishning birortasi yetarli darajada rivojlanmasa, inklyuziv ta'limning samaradorligi pasayishi mumkin. Masalan, guruh xonasi qulay bo'lsa-yu, pedagogik metodlar moslashtirilmasa, ayrim bolalar mashg'ulotlarda to'liq ishtirok eta olmaydi. Aksincha, pedagog individual yondashuvdan foydalansa-yu, guruhda ijtimoiy-psixologik qo'llab-quvvatlash bo'lmasa, bolaning tengdoshlari bilan muloqotida qiyinchiliklar saqlanib qolishi mumkin. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishda "bola - pedagog - oila - mutaxassis - ta'lim muhiti" o'zaro hamkorligiga asoslangan tizimli yondashuv maqsadga muvofiq.

Inklyuziv ta'limni integratsiya tushunchasidan farqlash ham muhim. Integratsiya jarayonida bola mavjud ta'lim tizimiga moslashishi kutilishi mumkin. Inklyuziv yondashuvda esa ta'lim muhiti va pedagogik jarayonning o'zi turli bolalarning ehtiyojlarini hisobga olishga moslashtiriladi. Shu jihatdan inklyuziv ta'lim teng imkoniyat yaratishning yanada kengroq pedagogik modeli sifatida namoyon bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni rivojlantirish zamonaviy ta'lim siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, uning samaradorligi faqat bolani inklyuziv guruhga qabul qilish bilan belgilanmaydi. Tadqiqot davomida inklyuziv ta'limni samarali tashkil etishning beshta asosiy pedagogik shart-sharoiti aniqlandi: qulay va xavfsiz ta'lim muhitini yaratish, individual yondashuvni ta'minlash, ta'lim metodlarini moslashtirish, pedagogning kasbiy kompetentligini rivojlantirish hamda oila va mutaxassislar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish.

Shuningdek, inklyuziv muhitning jismoniy, pedagogik va ijtimoiy-psixologik jihatlari o'zaro bog'liq ekanligi asoslandi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish jarayonida pedagogning vazifasi faqat ta'lim berishdan iborat bo'lmay, balki har bir bolaning imkoniyatlarini aniqlash, uning rivojlanishiga mos sharoit yaratish, tengdoshlari bilan muloqotini qo'llab-quvvatlash va oila bilan hamkorlik qilishni ham qamrab oladi. Demak, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limning samarali modeli qulay muhit + individual yondashuv + moslashtirilgan metodika + kompetent pedagog + oila va mutaxassislar hamkorligi tamoyillari asosida qurilishi lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv muhitning jismoniy qulayligini muntazam baholab borish. Har bir bolaning individual rivojlanish xususiyatlarini pedagogik kuzatuv asosida aniqlash. Mashg'ulotlarda moslashtirilgan ko'rgazmali va amaliy materiallardan foydalanishni kengaytirish. Pedagoglar uchun inklyuziv ta'lim bo'yicha amaliy seminar va treninglarni muntazam tashkil etish. Ota-onalar, pedagoglar va mutaxassislar o'rtasida muntazam axborot almashinuvini yo'lga qo'yish. Bolalarning rivojlanish dinamikasini muntazam kuzatish va qayd etib borish. Tengdoshlar o'rtasida o'zaro yordam, hurmat va hamkorlikka asoslangan ijtimoiy muhitni shakllantirish. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha ilg'or xalqaro tajribalarni mahalliy sharoitga moslashtirib qo'llash kabi tavsiyalar siz o'quvchilar e'tiboriga havola etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-595-son, 2019-yil 16-dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori
4. UNESCO. Inclusive Early Childhood Care and Education: Commitment to Action. Paris: UNESCO.
5. UNESCO. The Right Start: Build Inclusive Societies through Inclusive Early Childhood Education. Global Education Monitoring Report.
6. UNESCO. Tashkent Declaration on Early Childhood Care and Education. Tashkent, 2022.
7. UNICEF Uzbekistan. Inclusive Education. United Nations Children's Fund. UNICEF Uzbekistan. Education. United Nations Children's Fund.
8. Abdullayeva K.R., Otaxanova M.G., Adasheva M.F. Maktabgacha ta'lim menejmenti. Darslik. Toshkent, 2024.
9. Otaxanova M.G. Nutq o'stirish metodikasi. Darslik. Namangan: Sunrise-pro, 2025.
10. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi materiallari. Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish va inklyuziv ta'limga oid metodik materiallar.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.